

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, insertis suo loco
Propositionibus à S. Sede Apostolica novissimè damnatis concinnata. Et
Per Casus Practicos exposita

Complectens LXXV. Casus Materiam de Conscientia, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure, Justitia, Restitutione, Contractibus, Judiciis &
Religione &c.

Jansen, Leonhard

Coloniæ Agrippinæ, 1744

Casus LV. De Emptione, & Venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39867

pecunias, dominus non videtur esse semper invitus, cum aliquorum actiones velit poni, ut sic impetret mutuum; qui verò sunt causa non præcisè, ut detur mutuum, sed ut detur sub obligatione solvendi usuras, quoad hos semper censetur invitus.

32. 22. Usurarius publicus & notorius ex dispositione Juris Civilis & Can. incurrit pœnas sequentes: 1. Fit infamis infamiâ Juris. 2. Non admittitur ad oblationes sacras faciendas, neque ad S. Synaxin aut absolutionem Sacramentalem; donec satisfecerit vel idoneam cautionem præstiterit. 3. Nec ad Ecclesiasticam sepulturam. 4. Non potest validè facere, testamentum, nisi præstitâ ante mortem sufficiente cautione, &c.

C A S U S LV.

De Emptione, & Venditione.

Hensius Senator 1. 2. sciens valorem pecuniæ esse minuendum varia emit. 3. Quæ ante traditionem vel pereunt, 4. Vel eorum fructus à venditore sunt consumpti. 5. Res suas vendit supra pretium à Principe taxatum. 6. Vendit chyrographum Caji, quem scit non esse solvendo. 7. Redemit tuum chyrographum continens mille pro quingentis. 8. Res raras & singulares quovis pretio. 9. Ordinario pretio emit agrum, in quo scit latere venam auri, picturam, in qua scit latere raram artem. 9. Item res spontè oblatas, vel sub hasta venditas, chyrographa emit infrâ dimidium. 10. Vendit res vitiosas non manifestato vitio. 11. Res alteri jam venditas. 12. Furtivas. 13. emit res, quarum

rum

De empt. & vendit.

rum valorem vendens ignoravit. 14. Bona fide-
lium in bello injusto ab hoste capta. 15. Bona Ec-
clesia ab hæreticis occupata. 16. Cum sociis omne
frumentum emit, ut alii ab ipso cogantur carius
emerè. 17. Spargit navium submersionem, ut pre-
tium crescat, & falso jurat se carius emisse,
quàm emerit. 18. Ut debita sibi commissa solvat,
munera accipit. 19. Ignoranter emit rem cui
subjectam, & Hypothecatam. 20. Mendacio im-
pedit, quominus consanguinei vendentis rem em-
ptam retrahere possint. 21. Cum Clericis negotia-
tur. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid sit Emptio & Vengi-
tio?

R. Est contractus, quo emptor & venditor I.
conveniunt de danda re, seu merce erga preti-
um seu pecuniam; qui dat pretium, vocatur
Emptor, qui dat mercem, Vocatur Venditor
Hic contractus regulariter completur traditione,
ita ut emptor factâ sibi traditione statim acquirat
rei dominium. Dico, regulariter; quia mer-
catores plerumque sunt contenti promissione
solvendi; si verò non velint vendere ad credi-
tum, sed habere solutionem in præsentî, em-
ptor non fit dominus rei traditæ, antequam solve-
rit pretium, aut saltem cautionem sufficientem
præstiterit, §. venditæ Instit. de rerum divis.

QUÆR. II. Quæ sint obligationes em-
ptoris?

R. Seqq. 1. Emptor obligatur solvere preti- 2.
um æquale statuto tempore, & quidem in eo va-
lore, quem pecunia habebat tempore contra-
ctûs, ita ut, si modò valor ille sit diminutus,
emptor teneatur tantundem superaddere, quia
aliàs non servatur æqualitas pretium inter &

mercem. Quod si emptor sciat pretium mercis mox notabiliter augendum, aut monetam aliquam prohibendam, potest mercem emere, vel monetam exponere secundum aestimationem presentem. Idem est de venditore, si sciat pretium mercis esse minuendum *S. Th. 2. 2. q. 77. a. 3. § 4. Cajet. Bannes, Sotus, Dian. Covar. Reiffenst. l. 3. Decret. t. 17. num. 197. Leuren. 16. q. 286.* Probatum exemplo Joseph *Gen. 41.* qui currente pretio coemit maximam frumenti copiam, etsi certo praeviderit pretium ob sterilitatem ex post esse augendum. Et ratio est, quia pretium hoc est justum, & valor publicus pro nunc; non licet tamen Magistratui vel Principi merces suas, aut pecuniam in summo valore exponere, & postea eorum valorem studio minuere; nam hoc esset quaerere bonum privatum cum damno subditorum, quod est contra officium & fidelitatem à Magistratu vel Principe subditis debitam, *Lug. disp. 26. num. 140.*

3. 2. Periculum & commodum rei emptae pertinet ad emptorem etiam re nondum tradita, nisi aliter esset conventum, §. 3. *Instit. de empt. & vendit.* Hinc, si res vendita etsi necdum emptori tradita pereat, perit emptori, nisi perierit vel deteriorata fuerit culpa venditoris, aut venditor fuerit in mora tradendi, vel res vendita nondum fuisset determinata, ut si emas quinque boves ex toto grege, nullos determinando, aut nondum sit mensurata, v. g. ex toto acervo tritici emas quinque maldera; tunc enim ante mensurationem & determinationem periculum rei emptae pertinet ad venditorem, *Covar. Sylves. V. Emptio num. 3. Molin. d. 366. numer. 11. Less. Pyrr.*

Pyrr. l. 3. Decret. t. 17. num. 49. Eng. 16. nu.
6. Leur. q. 308.

Dices: Res perit suo domino: ergo cum ven-
ditor ante traditionem adhuc sit rei dominus, pe-
rit venditori, nec videtur æquum, ut quis citrà
suam culpam damnum ferat in re non sua. R. Res
regulariter quidem perit suo domino abstrahendo
à dispositione juris, & quando res alteri ex
justitia non est debita; hinc autem aliter jura sta-
tuunt, & res ex justitia emptori debetur, nec in-
iquum est in re aliena ferre damnum, si simul de-
beantur ejusdem fructus & commoda, uti ea
debentur emptori. Ratio est, quòd fructus rei
sint connexi cum re, & pars rei; sicut ergo res
ipsa, sic & fructus rei à tempore emptionis de-
bentur emptori; hinc si emisti agrum tempore,
quo habebat fruges pendentes sive immaturas, sive
maturas à fundo nondum separatas, si eas vendi-
tor colligat, & exposit agrum tradat, valorem
frugum de pretio subtrahere potes; si emisti do-
mum alteri elocatum, à tempore emptionis de-
betur tibi pretium elocationis, etiam si domus
nondum sit tradita aut assècurata, *Reiffenst. à n.*
227. Lauterbach. Leuren. q. 296.

QUÆR. III. Quæ sint obligationes vendito-
ris? 5.

R. Seq. 1. Debet vendere rem pretio justo,
hoc est, vel taxato à Magistratu vel Principe,
aut à communi hominum prudentum æstimatione
pensatis circumstantiis. Pretium statutum à
Principe vel Magistratu vocatur legitimum, est in-
divisibile, ac servari debet etiam à Clericis &
peregrinis ex justitia sub onere restitutionis, *Azor.*
Reiffenst. nu. 132. Nisi taxa à Magistratu facta ex
circumstantiis fieret iniqua, aut res tuæ essent no-

tabiliter meliores, quàm quæ in foro communi venduntur, aut superior permittat suprâ taxam vendi, quamvis unum vel alterum puniat volens experiri, an seruetur taxa, *Tamb. Spor. t. 6. c. 5. à num. 9. Lug. hic num. 65. Metzger t. 13. d. 43. a. 2. num. 15.* Pretium, quod ex communi æstimatione & usu hominum taxatur, dicitur *vulgare*, admittitque medium, summum & infimum; ut si medium pretium sit v. g. 100 summum circiter erit 105, infimum 95, & sic proportionaliter in aliis.

6. *Dices* 1. Si debeant res emi vel vendi juxta æstimationem communem, ergo si habeam chyrographum 100. Imper. à Cajo, quem ego solus scio non esse solvendo, potero illud vendere pro 100. Imper. tantum enim valet in æstimatione communi. *R. N. C.* nam tale chyrographum est merx habens vitium intrinsecum & occultum.

Inst. Non facio injuriam venditori, si emam rem ejus, quam scio habere valorem occultum, v. g. emo agrum, quem novi habere venam auri, vel herbam, quam scio habere virtutem incognitam, nec teneor valorem illum occultum aperire, ergo nec vitium occultum. *Conf. 1.* Ideo tenerer vitium occultum aperire, quia tale vitium cognitum minuet communi æstimatione valorem; sed vena auri in agro latens, si manifestaretur, etiam communi æstimatione auget valorem, ergo, &c. 2. In emptione non attenditur valor occultus, sed publicus, sed tale chyrographum, antequam ejus defectus manifestetur, valet in publico 100. ergo. *R. N. C.* Venditor saltem implicitè cognoscit venam auri, quia vult vendere agrum cum jure ad venam auri, si fortè insit; eon-

trâ

trā emens rem vitiosam nullo modo cognoscit vitium, ergo si non aperias vitium, facis ei injuriam. Ad Conf. N. Alf. Ad 2. Dispar. est; quia chyrographum tale est res vitiosa.

Dices 2. Ergo si habeam chyrographum 1000. 7.
Imper. à Principe, quod communi æstimatione, eò quòd Princeps sit difficilis conventionis, tantum valet 500. posset etiam Princeps illud emere quingentis, quia Princeps æquè potest emere juxta communem rei valorem, quàm etiam alii; consequens autem videtur absurdum; sic enim debitum mille Imper. elueretur per 500. quod est aperta inæqualitas. *re.* Si Princeps per se vel per suos sit causa injusta, quòd pecunia difficiliùs recipiatur, & chyrographum viliùs æstimetur, non potest emere, imò si creditor propterea cogatur etiam alteri minoris vendere, tenebitur ei Princeps damnum, quod patitur, refundere; si verò Princeps non esset causa injusta, quòd chyrographum viliùs vendatur, per se loquendo emere posset, dummodo absit scandalum & injustitia mentalis, *Lug. n. 107.*

2. Potest res sine injustitia vendi summo, medio 8.
& infimo pretio, si hi fines excedantur, est obligatio restituendi excessum, quia non servatur æqualitas; Excipe, nisi sint alii tituli, de quibus emptorem moneas, ut damnum emergens, lucrum cessans, molestiæ & expensæ in tradenda re aut habendo pretio, item si res sint novæ, raræ, singulares, v. g. flores Indici, aves, feræ, gemmæ, picturæ & similia, quæ nec à foro, nec à Principe æstimationem habent, nam tales posse quocunque pretio vendi docent *Bannes, Valent. Rodriq. Spor. num. 25.* Ratio est, quia, cum res illæ non sint in commercio humano, nec
taxam

taxam habeant, non videtur venditor teneri illas alienare, nisi solvatur, quod petitur; deinde nulli fit injuria; nam emptor liberè emit rem non necessariam, ideòque censetur excessum pretii donare; probabilius tamen est oppositum, quia quamvis hæ res non habeant pretium à communi & rudi plebe, recipiunt tamen pretium & æstimationem à prudentibus & intelligentibus, & secundùm hanc, non autem juxtà vendentis avaritiam taxari vendique debent, neque emens pretium excessivum dat planè liberè, sed ex errore seu ignorantia. *Lug. num. 47. Castropalao, Metzg. num. 7. Salmantic. c. 2. p. 9. Reiffenst. num. 127. La Croix l. 3. p. 2. n. 491.*

Dices: Ergo injusti sunt, qui specula, acus, cultellos & similes reculas apud nos vilissimas Indis, Æthiopibus, Japonibus erga aurum & gemmas vendunt vel permurant. *R. N. seq.* nam in illis regionibus raritas, ideòque communis æstimatio vulgare pretium tribuit.

9. 3. Si scias in alieno fundo latere thesaurum aut etiam venam auri vel argenti, potes fundum emere pretio ordinario, nec teneris thesaurum vel auri venam vendenti revelare, *S. Th. 2. 2. q. 66. a. 5. Sotus l. 6. de just. q. 3. a. 3. Nav. c. 17. num. 175. Molin. d. 56. Less. Laym. l. 3. t. 1. c. 5. num. 53. Valent. Salon. Less. c. 5. dub. 15. quod Lugod. 6. num. 129.* extendit ad eum, qui communi pretio emit rem mobilem, v. g. concham, in qua est gemma, saccum hosti ereptum, in quo latet pecunia. Item Medicus justè emit vili pretio fasciculum herbarum, in quo scit latere herbam valdè pretiosam; item pictor picturam, in qua scit latere artem plerisque incognitam; item exiguo pretio licitè emo equum morbidum, quem

quem ex arte mihi fortè soli, vel paucis cognita curare novi. Ratio horum omnium est, quòd in justa emptione non debeat attendi qualiscunque valor etiam absconditus rei, sed valor, quem res habet ad communem usum, & in communi hominum æstimatione; sed antequam sciatur in agro latere thesaurum aut venam auri, in sacculo lanæ pecuniam, in fasciculo herbam pretiosam, in pictura artificium, in equo curabilitatem, communi usu & iudicio tantum æstimantur pretio & valore ordinatio, ergo. Nec obstat, quòd vena metalli videatur pars agri, herba pars fasciculi, artificium pars intrinseca picturæ &c. reddens agrum, fasciculum aut picturam intrinsecè pretiosorem; nam quamdiu hæc pretiositas communiter nescitur, non crescit communis valor & æstimatione agri, fasciculi vel picturæ; venditio autem fieri debet juxta valorem & æstimationem communem hominum; hinc, si tu vel etiam emptor rei tuæ nimium afficiatur, aut eam indigeat, vel tu eam carius emisti, quàm reliqui mercatores, non poteris obinde carius eam vendere, quia res non valet tanti, quanti tu eam emisti, & quanti tu vel alius eam æstimat, sed quanti æstimatur communiter, *S. Thom. l. c.*

4. Res spontè oblatae vilius emi possunt, imò juxta *Lug. num. 45. Cajet. Spor. num. 22. ad 9.* tertiam partem, juxta *Rebell. & alios apud Dian. p. 1. t. 8. q. 78.* ad dimidium vilescunt, quod tunc verum est, quando adest circumstantia, vi cuius vilescant, v. g. abundantia mercium, raritas emptorum, aut si merx emptori sit parum utilis vel onerosa, & tamen ematur in gratiam venditoris; secus si nulla harum circum-

cum-

cumstantiarum adsit; sicut enim ex hoc præcise, quòd alter indigeat tuo tritico, rogétque te, ut vendas, non licet ei vendere supra summum pretium, ut cum *D. Th. a. 1. Scoto in 4. dis. 15. num. 2. Nav. Less. Laym.* docet communis & certa, ita etiam ex solo hoc capite, quòd quis in necessitate forsan constitutus rem suam emendam alteri offerat, minoris emi nequit, *Molin. Lug. num. 91. Reiffenst. num. 167. Leur. q. 282. num. 4.* quia tamen plerumque una ex recensitis circumstantiis adest, invaluit tritum illud: *Merces ultronea vilescunt.* Res, quæ sub hasta venduntur, seu foro scrutario, admittunt pretium, quodcumque sine fraude extorqueri potest; unde augetur quandoque supra summum, quandoque vilescit infra dimidium; neque per hoc committitur injustitia, quia sic longo usu & communi consensu præscriptum est, *Laym. Dian. Spor. num. 23.* Quali pretio chyrographa ab ipso debitore vel aliis emi possint, dixi à *num. 26. & Cas. præc. num. 25.* An res ob differendam solutionem supra justum pretium vendi possit, dixi *Cas. præc. num. 8.* Item an vilius emi ob anticipatam solutionem, *ibidem num. 23.*

10. 5. Venditor debet tradere rem tempore & loco in contractu im-vel explicite expresso, idque ab omni vitio liberam. Si tradat rem alienam etiam bonâ fide, debet stare de evictione, id est, servare emptorem in omnibus indemnem; idem est de emptore respectu pretii. Si tradatur ementi res vitiosa, debet ei fieri satisfactio, quanti scilicet interfuisset rem non fuisse vitiosam. Si quis sit deceptus ultra dimidium, datur etiam actio in foro externo contra lædentem, ut vel
- re-

rescindatur contractus, vel reducatur ad æqualitatem; quod si vitium rei sit manifestum & omnium oculis obvium, ut si equus careat uno oculo, non est obligatio defectum manifestandi, debet tamen propterea equus minoris vendi; si verò vitium rei sit occultum, aut emptor ex naturali stupiditate illud advertere non possit, manifestari debet; quod à fortiori tenet, si res non tantum sit vitiosa, sed etiam damnosa, ut si vendantur oves morbidæ, domus ruinosa, medicina noxia, &c. aliàs venditor non tantum debet satisfacere pro vitio rei, sed & pro omni damno inde secuto, *Nav. Salon. Leuren. q. 290.* Si res non obstante vitio ementi æquè esset utilis & commoda ad finem ab emente intentum, ac propter huiusmodi vitium subtraheretur, quantum oporteret de pretio, non esset obligatio vitium manifestandi, quia nullum damnum fieret emptori, *S. Thom. q. 77. a. 3. Laym. n. 19.*

6. Si res duobus est vendita, & prior habet **II.** pactum cum venditore de re alteri non vendenda, aut primus solvit pretium, tunc secundus non acquirit dominium, etsi rem habeat; quod si prior nondum exsolverit pretium, nec res eidem sit tradita, tradatur autem secundo, secundus acquirat dominium, & primus tantum habet actionem personalem contra venditorem, ut satisfaciat pro damnis ob rem non traditam illatis; excipe, nisi res primò vendita fuerit Ecclesiæ vel Magistratui, tunc, quamvis expòst vendatur vel tradatur alteri, hic non acquirit dominium, quia Ecclesiæ, & Magistratus habent privilegium, ut ex nuda emptione, donato, legato, sine traditione acquirant dominium, *l. ult. de sacros. Eccl.* inò si secundus emptor fraudulenter egerit concius

scius primæ venditionis, res à primo venditore intra annum, si adhuc existat, evinci poterit, *l. 1. § seqq. ff. quoin fraudem, Covar. Castro-palao, Laym. l. c.*

12. 7. De emptione rei furtivæ vel alienæ multa dixi de restitut. quibus hæc pauca adde: 1. Si emisti sive bonâ sive malâ fide rem alienam, item si vendis rem tuam erga pecuniam alienam à fure non mixtam pecuniæ suæ, in neutro casu sis dominus rei vel pecuniæ alienæ, quia res clamat suum dominum. 2. Si bonâ vel malâ fide vendas equum alienum, sis dominus pretii, etsi emens bonâ fide non fiat dominus equi; item fur alienâ pecuniâ emens merces, v. g. panem, vinum, &c. fit dominus mercium, vendens tamen non fit dominus pretii, seu pecuniæ alienæ, sed debetur ei evictio seu indemnificatio, *Molin. Spor. Laym. num. 21.* ubi id probat ex *l. si vias 48. §. ult. ff. de furtis*, aliisque juribus *Dices*: In tali casu est error in substantia, vendens enim non vult tradere dominium mercis, nisi emens tradat dominium pretii; sed non potest tradere dominium pretii alieni; ergo nec vendens intendit tradere dominium mercis; nec hinc quidquam operatur jus positivum, quia nequit supplere consensum in substantiam, qui de jure naturæ requiritur ad valorem contractûs, idque videtur clarè asserere *La Croix l. 6. p. 2. num. 694.* quamvis hinc *num. 691.* teneat cum *Laym. R.* Dominium non transferri ex vi contractûs, qui est & manet simpliciter nullus, sed ex vi Legum cum obligatione tamen satisfaciendi parti læsæ. Si emas malâ fide à venditore bonæ fidei, non sis dominus rei, venditor tamen dominus pretii, quia

quia

quia voluntariè transfers dominium in vendito-
rem , ut quomocùnque habeas rem , quam
sciebas esse alienam , venditor autem rei alienæ
dominium tradere non potuit,quia non habebat.

4. Si uterque est in mala fide, contractus ex utrâ-
que parte est nullus , & reddi debet res do-
mino, & pretium emptori ; si emptor rem con-
sumpsit, uterque in defectu alterius obligatur in
solidum , prius tamen emptor , qui rem con-
sumpsit , quia magis nocuit.

8. Quamvis homo rudis nesciat pretium alicu-
jus rei , v. g. gemmæ vel horologii, non tamen
licet ea ab ipso emere infra valorem , quem ha-
bent in æstimatione communi , juxta hanc enim
& non juxta ignorantiam vendentis taxandus est
rei valor.

9. Bona fidelium in bello injusto à piratis ca-
pta licitè emuntur, & in usus proprios convertuntur,
ut habent Decreta S. Congreg. ab Urb. VIII.
approbata; Ratio est dominorum præsumpta vo-
luntas , qui res suas , quas recipiendi spem non
habent , malunt esse in manibus fidelium quàm
infidelium ; quod maximè verum est , si eman-
tur animo dominis restituendi erga refusionem
expositi pretii.

10. Si bona Ecclesiarum immobilia ab Hære-
ticis occupata à propriis dominis recuperari non
possint, eò quòd v. g. sita sint in territorio Prin-
cipis A catholici , licitè emuntur à Catholico ob
consensum Papæ & dominorum prudenter præ-
sumptam, si bona sint mobilia , v. g. paramenta,
cruces , calices , aut etiam immobilia , quibus
spes est redeundi ad dominos suos , emi debent
cum animo restituendi erga refulum pretium.

Q 9 11. Mo-
R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

16. 11. Monopolium *Græcè*, Latine unius emptio dicitur, cum unus vel pauci sibi solis arrogent jus vendendi certas merces, ita ut omnes alii ob ipsius pretio, quo ipsi voluerint, emere cogantur, idque fieri potest vel autoritate publica ex causa boni communis, & tunc certum est huiusmodi monopola licere; ut si à Magistratu uni soli concedatur venditio vini, impressio libri, &c. servato tamen justo pretio, *Spor. num. 103. Mexg. hic a. 3.* Vel autoritate privata, cum unus vel alter vili pretio comparant omnes merces, ut postea vendant summo pretio, & hoc monopolium licere, dummodo non utantur vi vel dolo, neque sint causa, quod crescat taxa ultra summum pretium justum, quod res habebant ante monopolium, probabiliter docent *Molin. Lug. num. 170* quia ita videtur fecisse Joseph Prorex Ægypti; & talis utitur iure suo, nec impedit, quò minus etiam alii libi mature providere potuerint, communissima tamen sententia docet, hoc monopolium ad minus esse contra charitatem; imò juxta *Rebell. Sorñ, Nav. Valent. Sylv. Laym. Spor. l. cit.* contra justitiam & bonum commune cum obligatione restitutionis, quia sunt causa, quod pretia rerum augeantur in damnum reipublicæ & inopiam civium, qui merces coguntur carius emere, idque à potiori tenet, si plures convenient de mercibus coëmendis & non vendendis, nisi determinato pretio, ideoque id merito sub confiscatione bonorum prohibuit Jus Cæsareum, *L. unic. c. de monop.* Nec obstat exemplum Josephi, quia ejus emptio non fuit causa, quod pretium frumenti creverit, sed subsecuta sterilitas,

12. Qui

12. Qui fraude alium inducit ad rem carius emendam, v. g. spargit falsum belli rumorem vel navium submersionem, tenetur ad restitutionem damni, quod *Lugo* extendit ad mercatores, qui non sunt causa vel conscii facti rumoris. Rationem dat, quia quamvis ob talem rumorem iudicio communi merces pluris æstimentur, tamen talis æstimatio Reipub. non est voluntaria, sed per dolum extorta. Qui, ut alliciant emptores, mentiuntur vel etiam falsò jurant se easdem merces minoris vendere non posse, sibi ipsis pluris constare, communiter ab onere restitutionis excusantur, dummodo maneat intra fines iusti pretii. Ratio est, quòd ementes sciant talia communiter falsò dici, ideòque imputent sibi, quòd credant.

13. Quæstores, Secretarii & Ministri Principum vel mercatorum, si se difficiles exhibeant in solvendis dominorum suorum debitis, ut sic alliciant ad danda munera, aut ad vendenda sibi vel aliis debita vili pretio, sunt causa injusta talis donationis & damni, tenenturque ad restitutionem, &c. Sed quid si quæstor Regis non possit solvere omnibus creditoribus, sed tantum aliquibus, an poterit aliquid accipere à Cajo, ut huic potius solvat, quam alteri? &c. Negative; si enim aliquid acceptet, non solvit totam summam debitam, quam ex officio solvere tenetur, nec Cajo dat liberè, sed metu non accipiendi debitum. Si tamen post solutionem daretur aliquid planè liberè in gratiarum actionem, hoc acceptari posset.

Dices 1. Qui potest eligere ad officium hunc vel illum, potest aliquid accipere, ut inter æquè dignos eligat hunc præ illo, uti dixi *Casu* 18.

Q 9 2

mm.

num. 5. quia neuter habet jus, ut eligatur præ alio, & præligi est pretio æstimabile; atqui unus creditor etiam non habet jus, ut præferatur alteri in solutione, ut *supp.* & præferri est utile & pretio æstimabile: ergo. *R. N. C.* Dispar. est: quòd neuter habeat jus strictum ad officium, quilibet autem habet jus ad recipiendum debitum totum; si ergo aliquid det, ut recipiat debitum, non recipiet totam summam ex justitia debitam.

Dices 2. Tertius potest aliquid exigere, ut Quæstorem permoveat ad potius mihi, quàm alteri solvendum, ergo & ipse Quæstor, dummodo per ipsum non stet, quò minus possit solvere omnibus. Nec obstat, quòd Quæstor obligetur ex officio solvere creditoribus sui Principalis; nam non obligatur ex officio huic præ illo: ergo potest aliquid accipere, ut hunc alteri præferat. *R.* Quæstor ex officio quidem non tenetur unum alteri præferre, tenetur tamen cuilibet solvere totam summam, quod non facit, si aliquid recipiat, hoc autem non tenet in tertio, uti patet.

19. 14. Qui emit etiam ignoranter rem hypothecatam vel censui obligatam, tenetur censum solvere, quia res transit cum suo onere reali, emptor tamen, si bonâ fide processit, potest in conscientia contractum rescindere, vel à venditore petere satisfactionem, in foro externo non rescinditur contractus, nisi mutuo contrahentium consensu, vel si una pars probet se læsam ultrà dimidium.

20. 15. Qui emit rem immobilem, debet pati, ut consanguinei vendentis rem intrà annum & diem à die cognitæ alienationis, refusu pretio ac expen-

pen-

penfis utilibus & necessariis, si velint, retrahant, *Eng. l. 3. r. 17. num. 24. Gail. l. 2. obs. 19. num. 11.* Si eos dolo impediatur, v. g. dicendo, se emisse pro se, cum tamen emerit pro alio, aut se solvisse mille, cum tantum solverit sexcentos, tenetur ad omne damnum emergens.

16. Qui falsam monetam emit aliquid sive bonam sive malam fide, tenetur in conscientia aliam monetam substituere, quia est error in substantia ex parte venditoris, qui debet indemnificari; nec obstat, quod ipse emptor etiam sit deceptus, nam propterea non licet decipere alium innocentem.

17. Clericis in Sacris constitutis & Religiosis omnibus prohibita est negotiatio, *c. 6. ne Clerici vel Monachi*, ita ut graviter peccent, non precise si semel vel iterum lucris causa aliquid emant & iterum vendant, hoc enim in odiosis non venit nomine negotiationis, nec est magna irreverentia, praesertim si in occulto & sine scandalo fiat, sed si notabilem operam negotiationi adhibeant, *Less. Filius. Diana.* Negotiari autem hic significat rem emere eo fine, ut integra, & non immutata carius cum lucro vendatur; quoniam autem actiones in particulari sint negotiatio Clericis prohibita, difficile est definire; multum hic valet aestimatio & sensus communis, ex quo una emptio vel venditio censetur statum Clericalem graviter dedecere, & non altera.

Hinc deducuntur sequentia: 1. In Germania licitum est Monasteriis vendere transeuntibus per famulos panem, vinum, cerevisiam, ex propria lana facere pannum & vendere. Dico:

Ex propria lana; nam id fieri ex lana empta plerumque judicatur esse negotiatio prohibita, nisi hoc fiat ad honestam sustentationem vel occupationem, non verò lucri gratiâ; sic enim Monachi leguntur fecisse sportas Corbes, inò & Apostoli scenofactoriam exercuisse.

2. Excusatur Clericus saltem à mortali, qui secluso scandalo per contractum societatis contribuit pecuniam, & mercator suam industriam, ut lucrum resultans dividant, *Lug. num. 24. Laym. n. 40. Spor. n. 102.*

3. Plures excusant eos, qui emunt pecora, ut pascuis faginata carius vendant, quia res non venditur integra, sed immutata, quæ ratio universaliter non tenet, aliàs enim Religiosi & Clerici per modum mercatorum sericum & lanas emere, ac quascunque fabricas & officinas erigere possent ad texendas telas sericas, laneas & similia, quia venderent lanas & sericum immutatum, quod nemo admittit.

4. Excusantur œconomi, qui pro propria œconomia plura vina, frumenta, oleum &c. emunt, & expost mutato consilio etiam cum lucro vendunt, dummodò ab initio sincerè emeriat non animo revendendi cum lucro, sed ne cogantur expost carius emere. *Lug. n. 25.*

C A S U S LVI.

De Contractu Censûs.

JOannes varios emit census; 1. Reales, personales, ex una vel utraque parte redimibiles.
 2. Res censita sit infructifera, vel perit. 3. Res censita venditur inscio censuistâ, & capitale red-